

Filmhandledning: Enclave

Titel: Enclave
Originaltitel: Enklava
Produktionsland: Serbien, Tyskland 2015
Speltid: 92 min
Regissör: Goran Radovanovic
Tal: Serbiskt, albanskt
Text: Svensk
Rekommenderas för åk 5–6

En filmhandledning av Clara Noreen

Det har gått 5 år sedan kriget tog slut och 10-åriga Nenad tillhör den serbiska minoriteten i en enklav i ett krigshärjat Kosovo. Han åker pansarbil till skolan, där han tycks vara den enda eleven i klassen, och spelar domino med sin döende farfar på fritiden. Nenad börjar lära känna två andra pojkar i byn vilket deras kompis Bashkim inte tycker om, då han anser att det är Nenads fel att hans pappa är död.

Filmens handling

I filmens öppningsscen befinner vi oss i ett klassrum. Nenad är den enda eleven i klassen och han läser upp en text skriven på temat "Min bästa vän". Han läser att han inte har någon bästa vän eftersom det inte bor några andra barn i hans by. Av Nenads text förstår vi också att han tycker om att leka med sin farfar som är döende, och att hans pappa tycker dricker lite för mycket.

Kameran följer Nenad ut och bort från byggnaden. Utanför stannar han upp och tittar på två pojkar i sin egen ålder som leker en bit bort. Pojkarna tittar på honom. Nenad hoppar in i en pansarbil och den

kör iväg genom kargt landskap med dåliga vägar. I bilen sitter också en präst. De gör en klapppramsa och sedan frågar prästen Nenad hur hans pappa och farfar mår. Prästen förhör Nenad på multiplikationstabellen. Pojkarna som stod utanför skolan har sprungit efter pansarbilen och kastar stenar på den. Vi ser en annan pojke, Bashkim, som vallar får uppe på kullen. Han springer mot bilen när han får syn på den, stannar och tittar med allvarlig blick.

Utanför prästens hus ser vi en kyrka i ruiner. Han har beställt en ny kyrkklocka som han väntar på och förklarar att han inte kan komma och ge Nenads farfar en välsignelse innan den har anlänt. Nenad tittar på det tomma klocktornet, och hoppar sedan in i pansarvagnen igen. Genom ett litet fönster kan han följa byns gator där de kör. De passerar Bashkim som tittar argt på Nenad när deras blickar möts. De två andra pojkarna kommer springande. De berättar stolt för Bashkim att de träffade pansarvagnen med stenar 20 gånger, att den åkte av vägen, och att en soldat kom ut och började skjuta mot dem. Bashkim verkar ointresserad.

I pansarbilen har Nenad somnat. När han kommer hem har det hunnit bli mörkt. Nenad spelar Domino med sin farfar som ligger i sin säng och tittar rakt ut i luften. Pappan sitter vid bordet och dricker sprit. Strömmen går och det blir helt mörkt i rummet. Pappan frågar Nenad om det hänt något nytt och Nenad berättar att prästen ska få en ny kyrkklocka. "En klocka är allt vi behöver" säger pappan med ironisk röst.

I nästa scen är det morgon. Vi ser ut över små hus i byn och flera av dem har stora hål i taken. Nenad som är utanför sitt hus går fram till ett fönster och tittar på sin farfar som ligger där inne. Han ligger orörlig, men vi förstår att han lever då han rör på ögonen. Pappan som står utanför huset och tvättar säger till Nenad att han ska be prästen om hjälp att få tag i sin faster som flytt till Belgrad. Hon måste komma dit eftersom farfar kommer dö snart. Nenad börjar gå på grusvägen i det karga landskapet. Efter en stund stannar han, håller upp lite vatten och socker i handen och fixar till sin frisyra. En bit bort ser vi Bashkim valla sina får. Nenad hoppar in i pansarbilen. Han hälsar prästen vad pappan bett honom om. De gör klapppramsan tillsammans. Prästen ser allvarlig ut och Nenad frågar om han tror att farfar kommer till himlen eller helvetet när han dör. Han svarar att han snart kommer hem till dem och ger honom sin välsignelse.

När Nenad kommer till skolan är klassrummet tomt. Hans lärarinna har lämnat ett meddelande på tavlan att hon har flyttat till Belgrad och att Nenad inte ska komma till skolan mer. Nenad sätter sig i en av bänkarna och stirrar ut i luften. Utanför leker de två pojkarna på samma ställe som sist. De springer fram till Nenad när de får syn på honom. De frågar nyfiket hur det är att åka pansarbil och om han kan fråga soldaten om de får åka med någon gång, bara de två och inte Bashkim. Nenad frågar vem Bashkim är och en av pojkarna svarar att det är han som vallar får och vars pappa Nenads folk dödat. Nenad går mot pansarbilen som kommit för att hämta honom och ropar till pojkarna att han inte har dödat någon. Genom det lilla fönstret tittar Nenad på Bashkim när de passerar honom med bilen.

När Nenad kommer hem frågar pappan om prästen ska komma och ge farfar sin välsignelse. När klockan har kommit, svarar Nenad. Pappan blir upprörd och säger att Nenad måste säga till prästen att komma imorgon och lämnar sedan rummet. Nenad fortsätter läsa ur bibeln för farfar men frågar snart om han får gå ut och leka med sina kompisar. I nästa scen ser vi några män sitta i en ring med en massa vapen. Bashkim spionerar på dem. Vi förstår att de planerar ett bröllop och att det är Bashkims bror som ska gifta sig.

Nenad kommer överens med de två pojkarna att de ska få åka med i pansarbilen i utbyte att han får följa med dem och bada i floden. Nu sitter han mellan dem i passagerarsätet och de håller armarna om

hans axlar. Bashkim står på kullen och tittar på dem när de kommer. Vi ser honom nära framifrån när han lyfter en pistol och riktar den mot Nenad. Med skakande hand tar han ner den igen. Nere vid floden är pojkarna i vattnet och leker. Nenad har vikt ihop sin kläder och lagt upp på en liten bro. Medan pojkarna leker ser vi hur kläderna ramlar i vattnet och förs iväg av strömmarna. Plötsligt får de två pojkarna syn på Bashkim. De börjar springa efter honom och Nenad blir ensam kvar. På platsen där han lagt sin kläder står nu bara hans skor och han tittar bekymrat ut över den strömma floden. Prästens kyrkklocka har nu anlänt och Bashkim och de två pojkarna tittar på när den hissas upp. När Nenad kommer hem får han stryk av sin pappa. Vi ser honom stå lutad mot ett räcke och hör ljudet av ett skärp som slår. I nästa bild har Nenad på sig ett par alldeles för stora byxor. Han håller upp dem för att de inte ska åka ner och går fram till sin farfar med dominospelet och sätter sig bredvid honom. Han lägger ut en bricka och tittar sedan på farfar. Sedan tittar han på sin pappa som sitter utanför huset i regnet och dricker sprit. De tittar på varandra. Kameran rör sig långsamt från Nenad till farfars ansikte. Han ligger helt stilla och har stängda ögon.

På en buss sitter Nenads faster och kusin på väg från Belgrad. Bussen blir plötsligt attackerad av stenar som kastas mot fönstren och passagerarna lägger sig på golvet i bussen för att ta skydd. Busschauffören blöder i ansiktet från en sten som träffat honom. Samtidigt har Nenads pappa börjat snickra en kista till farfar. Nenad står utanför fönstret och tittar in på sin farfar som ligger orörlig i sin säng. Vid hans händer ligger lådan med dominobrickor. Tårar rinner längs Nenads kinder. Hans pappa säger åt honom att gå till prästen och hälsa att farfar har dött. Han ger Nenad sitt skärp för att hålla de alldeles för stora byxorna uppe, och klappar honom ömt på huvudet.

Hos Bashkim är förberedelserna inför hans brors bröllop i full gång. På väg till prästen ser Nenad ett följe av bilar och män skjuter med gevär i luften som en del av firandet. De är glada och finklädde. Nenads faster har fått gå sista vägen till fots efter att bussen attackerades. När de kommer fram och hon möter sin brors blick förstår hon att de kommit försent; farfar har redan dött. Hon går in till honom och vi hör att hon gråter. Hon täcker håret med en sjal och börjar sedan byta om från sina vanliga kläder till mer traditionella, folkdräktsliknande kläder.

När Nenad kommer fram till prästens hus är han inte där. Nenad bankar och rycker i dörren men ingen öppnar. Då får han syn på Bashkim och de två andra pojkarna. De kastar stenar på den nya kyrkklockan. När Bashkim får syn på Nenad riktar han en pistol mot honom och frågar de andra pojkarna vem han är. De svarar att han är de deras vän och att han är serb. Bashkim säger att de behöver en fjärde person för att leka och att Nenad ska vara med. De leker kurragömma bland ruinerna. Plötsligt kommer Nenad på att han måste gå. Bashkim stoppar honom och säger att han måste stanna. När Nenad säger att han inte kan riktar Bashkim pistolen mot honom och säger att han ska gå till klockan och räkna. Nenad säger att hans pappa kommer ge honom stryk om han inte går. Bashkim svarar att han inte har någon pappa för att Nenads folk dödade honom. Nenad försöker springa iväg men Bashkim tvingar in honom under klockan. När Nenad vägrar räkna börjar Bashkim skjuta mot klockan. Ett rep går av och klockan faller ner över Nenad som bli instängd under den. En kula studsar från klockan och träffar Bashkims ben. Nenad bankar inifrån klockan och ropar på Bashkim.

Bashkim har tagit sig ner till vägen och ligger skadad på marken när prästen åker förbi med sin häst och vagn. Han stannar, går fram till Bashkim, och lyfter upp honom i vagnen. Det börjar bli kväll och Nenad är fortfarande instängd under klockan. I Bashkims hus är bröllopfesten i full gång. Prästen lämnar över den skottskadade Bashkim till hans farfar som ser chockad ut. Han bäddas ner och när han vaknar står hans farfar och två andra män vid sängkanten. De frågar vem som skjutit honom. Bashkim svarar först att de bara lekte, men då frågar hans farfar igen. De tre männen tittar otåligt på honom och det är tydligt att det finns ett rätt svar. Bashkim tittar bort, och svarar till slut att det var

en serb. Männen lämnar huset, de har vapen och facklor med sig. De går till prästens hus och tänder eld på träställningen som kyrkklockan hänger i. Vi ser Nenad kika ut på elden genom springan under klockan.

I nästa scen är det morgon. Klocktornet är förstört av elden. Bashkim ligger i sin säng och stirrar ut i luften. I Nenads hus förbereds begravningen av hans farfar. Prästen är där och ger sin välsignelse och de beger sig sedan mot kyrkogården med kistan. När de kommer fram är kyrkogården skändad, flera gravstenar har välts och slagits sönder. Vi vet fortfarande inte vad som hänt med Nenad och pappan ropar efter honom. Samtidigt tar sig Bashkim upp ur sängen. Någon har lämnat ett par kryckor som han tar sig fram med på sitt skadade ben. Pappan fortsätter leta och ropa efter Nenad. Vi ser klockan och det förstörda klocktornet igen.

På en väg ser vi människor som kommer gående. Vi ser snart att det är Nenad och förstår att han är återfunnen och har klarat sig. Han bär på ett kors och hans familj och prästen går strax bakom med kistan.

Nenad och hans pappa sitter på en buss i Belgrad. Nenad frågar nervöst om sin nya klass i skolan. I skolan får Nenad presentera sig för klassen. När han säger att han har bott i Kosovo skrattar de andra barnen. Klassen får i uppgift att skriva en text på temat "min bästa vän". Nenad tänker tillbaka på Bashkim, som räddade honom ut ur klockan.

Att diskutera efter filmen

Filmens uppbyggnad

» I filmens första scen läser Nenad upp en text på temat "Min bästa vän". Han skriver då att han inte har någon bästa vän. I slutet av filmen får han samma i uppgift i sin nya skola. Nenad tänker då tillbaka på när Bashkim räddade honom och vi kan tolka det som svar på vem som nu är hans bästa vän. Genom att knyta ihop en berättelse på det här sättet blir det lättare för oss att tänka tillbaka och komma ihåg vad som hänt under filmens gång. Vi minns hur det hela började. Vad minns du mer från hur filmen började? Vilken känsla hade du under filmens första minuter?

» Under en film genomgår oftast karaktärerna någon form av utveckling. Antingen själva eller i relation till varandra. Kan du beskriva hur de olika karaktärerna och deras relationer utvecklats under den här filmen? Hur skulle du till exempel beskriva pappan i början av filmen och hur skulle du beskriva honom i slutet? Hur skulle du beskriva att Nenad och Bashkim utvecklas?

» Vi vet först inte vad som har hänt med Nenad under klockan. Helt plötsligt går han i begravningståget med sin familj utan att vi fått veta hur han blivit räddad. Det är först i slutet av filmen när Nenad tänker tillbaka som vi får se att Bashkim räddade honom. Vad får det här greppet för effekt på handlingen? Hade vi upplevt filmen annorlunda om vi hade fått se allt som hände i kronologisk ordning? Alltså om vi hade fått se hur Nenad blev räddad direkt och inte i en tillbakablick.

Filmens karaktärer

- » I film är det vanligt att dela in karaktärer i onda och goda. Det finns ofta någon som vi ska "heja på" och någon vi vill att det ska gå sämre för. I verkligheter är det oftast inte så enkelt, utan alla beter sig bra ibland och sämre ibland. Hur tycker du att detta tar sig uttryck i filmen? Finns det någon i filmen som är bara god eller bara ond? Var det någon karaktär i filmen som du tyckte särskilt mycket om eller särskilt illa om? Beskriv varför!
- » De två pojkarna som Nenad först lär känna är biroller i filmen. De är med och för handlingen framåt, men främst genom att interagera med den som är huvudroll. Vi får inte veta särskilt mycket om pojkarna och aldrig lära känna dem på djupet. På vilket sätt är de viktiga för filmen? Hur påverkas Nenads och Bashkims relation av de två pojkarna?

Konflikter

- » Enclave utspelar sig efter ett krig i ett land som tidigare hette Jugoslavien. Människor som tidigare levt sida vid sida som grannar blev nu fiender och delades upp i olika folkslag och länder. Trots att kriget är slut när filmen utspelar sig märker vi tydligt av efterspelet. Kan du beskriva hur det märks på miljön och människorna att det nyligen varit krig?
- » Bashkim anklagar Nenad för sin pappas död. Varför gör han det? Hur tror du att vi kan förhindra konflikter att gå i arv från föräldrar till barn?
- » Både prästen och pappan väldigt envisa. Ingen av dem vill anstränga sig för att träffa den andre utan de kommunicerar genom Nenad och båda suckar när han berättar vad den andre har sagt. Varför tror du att de har så svårt att prata med varandra?
- » Till en början är Bashkim taskig mot Nenad. Han tvingar honom att vara med och leka fast han inte vill. Bashkim verkar arg på Nenad samtidigt som han vill att han ska vara med. Varför beter han sig så?

